

**Ідея єдності людини з природою як педагогічна технологія
естетичного розвитку особистості педагога-художника**

В сучасних умовах відбулося становлення нової гуманістичної парадигми національної освіти, зокрема в системі професійної підготовки вчителя. Глобальна філософська ідея сучасності – “від людини розумної до людини духовної” – має стати стрижневою ідеєю виховання генерації вчителів майбутнього. Така позиція має зовсім інший погляд на вчителя не тільки як на носія вироблених людством і конкретним народом кращих духовних надбань, а й на суб’єкта створення соціокультурного простору, де педагог має самовизначитися та реалізувати власну життєву програму, а також допомогти визначити програму духовного життя своїм вихованцям. Державна національна програма “Освіта” є стратегічною основою національного виховання в Україні, в тому числі і професійного, яка визначила “перетворення системи моральних та духовних цінностей у важливий чинник виховання і відродження духовності українського народу” [2].

Нові орієнтири розвитку освіти, становлення нового типу педагогічного мислення, перехід від знаннєвої до компетентнісної парадигми навчання, зміна в цілому освітніх орієнтирів обумовлені філософськими ідеями унікальності, неповторності людини як частинки природи, всесвіту.

Було б помилковим ігнорувати такі сучасні тенденції в процесі підготовки майбутніх педагогів-художників, адже взаємодія з природою має великий психолого-педагогічний потенціал, який повинен бути використаний в процесі шкільної освіти, що дозволить йому стати одним з факторів загального формування і розвитку особистості.

Одним з важливих компонентів, що сприяють формуванню у Людини почуття єдності з Природою виступає естетична складова світосприймання. Саме ця проблема стала предметом дослідження Кондратенко Ганни Павлівни. Авторка здійснила аналіз розвитку уявлень про естетичне світосприйняття у філософській та психолого-педагогічній літературі; розкрила сутність та структуру естетичного

світосприйняття підлітків. У результаті теоретичного аналізу було встановлено, що людство протягом світової історії виробило такі типи естетичного світогляду:

- міфологічно-ритуальний (Стародавня Індія, Єгипет, Китай). Головна мета – встановлення гармонії між людиною та навколишнім світом, просвітлення через осягнення краси природи;
- антропокосмологічний (Аристотель, Геракліт, Демокрит, Піфагор, Платон, Сократ). Особлива риса – принцип раціонального естетичного світорозуміння; закладення основ ідеї всебічного розвитку особистості;
- містично-релігійний (А.Аврелій, Ф.Аквінський, І.Златоуст). Головна мета виховання – формування усередненої віруючої особистості та спасіння її душі;
- гуманістичний (Л.Альберті, Т.Кампанелла, М.Монтень). Характерна риса – відродження ідеалів естетичного світосприйняття античності на новому науковому рівні; розвиток аксіологічних та гносеологічних аспектів естетичного світосприйняття;
- раціоналістичний (Ф.Бекон, Р.Декарт, Б.Спіноза). Пізнання світу трактується як теоретичне пізнання, що базується на логіці та експерименті (гносеологізм). Діячі французького Просвітництва (П.Гольбах, Д.Дідро, Ж.-Ж. Руссо, Я.А.Коменський) обґрунтовують у своїх творах ідеї виховання, що засновані на глибокому органічному взаємозв'язку природи і людини. Дослідження І.Канта має незаперечне значення для визначення сутності та структури естетичного світосприйняття; у свою чергу Й.В.Гете вперше розкрив значення природознавства для формування естетичного світосприйняття [4].

На початку XXI століття нового змісту набуває синергетична парадигма світогляду, яка має значний гуманістичний потенціал, сприяє інтегративному підходу до пізнання світу, актуалізує вирішення проблем пізнання та розвитку ноосфери.

Проаналізувавши основні типи естетичного світогляду в контексті естетичного світосприйняття, можна зробити висновок, що протягом історичного розвитку форми естетичного сприйняття людиною навколишнього світу постійно

змінювалися, набували нового духовного змісту, але домінуючою ознакою залишалася світоглядна сутність естетичного світосприйняття, яка визначала місце людини у світі, характер її перетворювальної діяльності.

Таким чином, естетичне сприйняття оточуючої дійсності сприяє утворенню певного емоційного стану, який, в свою чергу, дозволяє ставитися до об'єктів природи з почуттям любові, поваги і турботи.

Єдність Людини з Природою через естетичне виховання особистості розглядається нами як духовна, висока сторона взаємодії, яка поряд з іншими аспектами складає цілісність даної єдності.

„...сприймання дійсності переходить у зв'язане з творчою діяльністю створення художнього образу і естетичне споглядання світу. Сприймаючи, людина не лише дивиться, але й бачить, не лише слухає, але й чує, а іноді вона не лише дивиться, але й розглядає або вдивляється, не лише чує, але й прислуховується...” [5].

Природа допомагає забарвлювати в емоційні тони всі сприймання оточуючої дійсності. Ось це емоційне відношення до оточуючої природи, невичерпного джерела краси, і повинна виховувати система освітніх закладів. В системі естетичного виховання школярів значне місце повинно бути відведено Природі. Вона краще, ніж будь-що збагачує психіку дитини, вдосконалює її органи чуттів та естетичний смак [1].

Виховання естетичного ставлення до природи повинно вирішувати завдання формування у дітей естетичного сприйняття, оцінок і суджень, смаку та ідеалу, що має на увазі розвиненість сприйнятливості до краси і виразності об'єктивних природних явищ, а також розуміння цінності, унікальності кожного з них. Особлива роль тут належить мистецтву, яке в своїх „природних” жанрах і образах відображає багатоманітність відношень найбільш витонченими і впливовими засобами.

Для педагогів-художників, що проводять виховну роботу зі школярами на основі природної краси, необхідні глибоке розуміння характеру суспільних відносин людини до світу, знання і конкретні уявлення про завдання і шляхи

формування моральних, дієво-гуманістичних та естетичних оцінок природних об'єктів, про різновиди людської діяльності в природі, а також про особливості становлення особистої духовно-змістовної позиції по відношенню до природи як об'єкту соціальної та естетичної цінності.

У формуванні цілісної естетичної картини світу та естетичного бачення природи людини особливу роль відіграє мистецтво. На уроці воно посилює вплив естетичних елементів реальної дійсності і збагачує гамму оцінок естетичних якостей об'єкту. Завдання кожного вчителя – розкрити для школярів у своїй галузі знань естетичну картину світу і сформувати у кожного дієве гуманістичне морально-естетичне відношення до природи. Виходячи з цього, важливими засобами морально-естетичного відношення школярів до природи являються: безпосереднє сприйняття природних об'єктів в їх систематично-характерній визначеності, поглиблення особистого досвіду емоційного, духовного спілкування з природою, а також їх співвідношення зі сприйняття художнього відображення природи, оцінка його не лише як фону дій героїв, але й як джерела глибоких духовних переживань, а також як образу реально значущого об'єкту, художньо інтерпретованого майстром. Все це збагачує естетичне бачення природи школярами, осягнення художніх образів, мотивів відношення до природи в розумінні органічної єдності з нею.

Таким чином, вміння бачити природу – перша умова виховання світовідчуття єдності з нею, перша умова виховання через природу. Воно досягається лише при постійному спілкуванні з Природою. Щоб почувати себе частиною цілого, Людина повинна не епізодично, а постійно знаходитися у взаємовідносинах з цим цілим, ось чому гармонія педагогічних впливів потребує постійного спілкування з Природою.

Використана література

1. Веретенникова С.А. Ознакомление дошкольников с природой. – М.: Просвещение, 1993. – С. 165;
2. Державна національна програма “Освіта (“Україна ХХІ століття.”): Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 1993 р. № 896 // www.rada.gov.ua.
3. Кавтарадзе Д.Н. Природа: от охраны к заботе // «Знание-сила». - №3, 1993. – С. 12-17;
4. Кондратенко Г.П. Формування у підлітків естетичного світосприйняття навколишнього середовища у процесі вивчення природничих дисциплін.: Автореферат дис. на здобут. наук. ступ. канд. педагогічних наук. – Київ, 2005. – 14 с.;
5. С.Л. Рубинштейн. Основы общей психологии. СПб., 1998. – С. 453;
6. Южакова Т. П. Воспитание любви к природе на уроках изобразительного искусства // Нач. школа, 1995. - №5. – С. 19-25;